

ENČAR KO S BIELYMI BRATMI Jozef Tatar

Autor románu: Mgr. Jozef Tatar

Jazyková korektúra: PaedDr. Edita Szabová, PhD.

Obálku navrhol: Mgr. Jozef Absolon

Venované pamiatke veľkého nemeckého spisovateľa Karla Friedricha Maya (* 25. februára 1842, † 30. marca 1912), „otca“ legendárnych hrdinov Divokého západu: Winnetoua, šľachetného a odvážneho náčelníka Apačov - Mescalero, a jeho pokrvného bieleho brata Old Shatterhanda.

Enčar Ko s bielymi bratmi

I. DIEL

V národnom parku Arches.

1. Vlacom do Loreta.

Ctený čitateľ, po prečítaní mojich piatich románov, v ktorých som písal o našich výpravách do severoamerických národných parkov, v ktorých sme filmovali a fotografovali krásy drsnej, neskrotnej divočiny, ponúkam ti aj šiesty román, v ktorom nebude chýbať napätie, romantika, humor a dobrodružstvo. Ako som už bol v predchádzajúcich knihách pripomenul, potulky po prírodných rezerváciách nie sú bezstarostnými prechádzkami po záhradách, mestských parkoch či ovocných sadoch. Nikdy neviete, čo sa vám môže v najbližšom okamihu prihodiť. Pokojne si vykračujete po turistickom chodníku, alebo prekonávate neschodný terén, a zrazu sa pred vami objaví puma, medveď grizly či baribal, alebo vás uštipne štrkáč, ktorý sa ukrýval v hustej tráve, tesne vedľa chodníka. A máte obrovský problém! Poviem vám to úprimne: navštevovať národné parky bez skúsených a ostrieľaných sprievodcov je hotová samovražda. Nie je teda žiadnym tajomstvom, že najlepšími, najzodpovednejšími a najspoľahlivejšími sprievodcami v prírodných rezerváciách USA sú - Indiáni, prví obyvatelia Severnej Ameriky. Už od kolisky sú úzko spätí s prírodou: v nej vyrastali a v nej sa cítia bezpečne, ako doma. Je všeobecne známe, že najlepšími stopármi sú severoamerickí Indiáni. Podľa odtlačkov nôh v hline, v piesku, alebo v tráve, odlomených konárikov na stromoch, či vyvalených kamienkov zo zeme vám presne povedia, kto tadiaľ prešiel, čo niesol na pleciah, alebo v rukách, ktorým smerom sa uberal, dokonca vám prezradia, aké mal pritom úmysly. Neveríte? Severoamerickí Indiáni dokážu z malých, zanedbateľných drobností, ktoré by sme my, belosi, ľahko prehliadli, vydedukovať skutočnosti, ktoré môžu mať obrovský vplyv či dopad na ďalší vývoj udalostí. A my sme mali to šťastie, že našimi sprievodcami a stopármi na výpravách do severoamerických národných parkov boli: Enčar Ko (Veľký Oheň), náčelník Apačov z indiánskej rezervácie San Carlos, v Arizone, jeho traja odvážni a statoční synovia: Enčar Tkhliš - lipa (Veľký Štrkáč), Inču Lata (Dobrá Ruka) a Bitsil Petra (Silný Otec), aj Rýchly Kôň, ktorý je starším bratom Enčara Koa... Po návrate zo Severnej Ameriky sa v nasledujúcich dňoch a týždňoch udialo množstvo udalostí, za najdôležitejšiu pokladáme: narodenie štvrtého dieťaťa v rodine nášho kolegu a priateľa Petra Tichého. Indiánka z kmeňa Apačov - Mescalero, ktorú súkmeňovci pred dvanástimi rokmi volali: Biela Labuť, a dnes - pani Izabela Tichá, porodila svojmu manželovi Petrovi štvrté dieťa: syna. Narodil sa v pondelok 15. augusta 2016, popoludní o 15. hodine, na sviatok Nanebovzatia Panny Márie. Chlapček dostal po narodení meno: Karol. Peter a Izabela splodili syna Karola v indiánskej rezervácii San Carlos. Svätý Karol. Myslím, že to rozhodlo, že mu dali meno - Karol. Ešte v ten istý deň sa radostná správa o narodení Karola Tichého „rozletela do celého sveta“. V najbližších minútach sme sa to dozvedeli nielen my, ktorí bývame na východnej, ale aj naši

priatel'ia, žijúci na západnej strane planéty. Keď mi spolupracovník a priateľ z Banskej Bystrice telefonicky oznámil, že sa im narodil syn Karol, povzbudivo som riekol: „Peter, tak už aj ty budeš vedieť, čo je to mať štyri deti. Neboj sa, nie sú to len starosti a výdavky, ale aj radosti.“ Vo chvíli, keď chlapec prišiel na svet, v osade, v ktorej ho Peter a Izabela, jeho rodičia pred deviatimi mesiacmi počali, bolo ráno, približne sedem hodín miestneho času. Peter Tichý telefonicky oznámil indiánskemu svokrovi, že má vnuka. Rýchly Kôň, aj napriek tomu, že mu indiánska dôstojnosť, česť a hrdosť nedovoľujú navonok prejavíť emócie, nedokázal v sebe potlačiť city radosti. Rozplakal sa, ako malé dieťa. Našťastie, v tej chvíli nestál pri ňom nik, kto by ho bol videl, ako plače od nevýslovného šťastia. Peter Tichý ho ubezpečil, že chlapec aj jeho mama sú v poriadku a obaja sa tešia dobrému zdraviu. Rýchly Kôň sa poďakoval za mimoriadne dôležité informácie. Sotva vypol mobilný telefón, obliekol sa a zašiel k svojmu mladšiemu bratovi. V dome Enčara Koa už boli všetci na nohách. Náčelník Apačov otvoril dvere, pozdravil sa so starším bratom a pozval ho dovnútra. Návšteva vošla do chodby a obaja zamierili do kuchyne, kde Carmen Anabella pripravovala raňajky. Host' stručne oznámil: „Rýchly Kôň sa pred malou chvíľou dozvedel, že jeho dcéra Biela Labuť sa štvrtýkrát stala matkou. Narodil sa im syn - Karol. Zať Peter v telefóne povedal, že Isabella aj chlapec sú zdraví a sú v poriadku.“ V nasledujúcich minútach Enčar Ko a Rýchly Kôň premýšľali, čo podniknú v najbližších týždňoch. Asi po štvrt'hodine uvažovania náčelník Apačov slávnostne vyhlásil: „Rýchly Kôň sa rozhodol, že vycestuje do Európy, uprostred ktorej leží malý štát: Slovensko. V ňom žije jeho jediná dcéra Isabella, zať Peter a ich štyri deti. Enčar Ko a Carmen Anabella pôjdu s Rýchlym Koňom. Náčelník Apačov a jeho squaw ešte nikdy neboli v Európe, bude to ich prvá cesta na východnú stranu pologule. Naši bieli bratia budú prekvapení, keď po boku Rýchleho Koňa budú vidieť stáť Enčara Koa a jeho squaw.“ Starší brat sa nesmierne potešil, že do Európy nepôjde sám. Nejde tam síce po prvýkrát, ale doteraz bol bez brata a jeho manželky... V nedeľu 11. septembra 2016, v katolíckom kostole v Banskej Bystrici, kňaz pokrstil Karola Tichého. Krstu, ako aj slávnostnej hostiny, ktorá po ňom nasledovala, sa zúčastnilo množstvo osôb: rodičia Petra Tichého, Rýchly Kôň, Enčar Ko, Carmen Anabella, ja a moja manželka, Richard Vokáček s manželkou Jitkou. Malý Karolko dostal od každej návštevy cenný darček. Jana Přibila s manželkou tiež pozývali, ale nakoľko náš bývalý vedúci výprav ležal v tom čase v pražskej nemocnici, on a jeho žena neprišli na krstiny. Obaja sa poďakovali za milé pozvanie a zároveň sa vopred ospravedlnili za neúčasť na krstinách. Dôvody, prečo Jan Přibil a jeho manželka neprídu na krstiny, sme pochopili. Zdravotné problémy netreba nikdy podceňovať. Indiánski priatelia v Banskej Bystrici strávili celý týždeň, potom pricestovali k nám, do Nitry. Richard a Jitka Vokáčkoví sa vrátili domov, do Chrudimi.

Vo štvrtok 15. septembra, na sviatok Sedembolestnej Panny Márie - patrónky Slovenska, ráno o ôsmej prekročili prah nášho bytu. Ctený čitateľ, nedokážem opísať radosť a vzrušenie, ktoré som prežíval, keď som u nás, doma, privítal vzácnu návštevu z USA. Moja manželka Edita sa nenechala zahanbiť, prejavila sa ako dokonalá hostiteľka a gazdinka. Carmen Anabella a moja drahá „squaw“ si skvele rozumeli, spoločnú reč našli aj pri varení, pečení a v oblasti výchovy detí. Moja milujúca manželka ovláda nemecký jazyk, no nevie dobre komunikovať po anglicky, ale spoločnými silami sme prekonalí aj jazykové bariéry: syn Jozef, dcéra Eva a ja sme im počas rozhovorov robili tlmočníkov... Rýchly Kôň, Enčar Ko a Carmen Anabella sa u nás zdržali štyri dni a štyri noci. Cez deň sme chodili po meste, sadli sme si do reštaurácie, kde sme sa naobedovali alebo navečerali. V sobotu večer 17. septembra sme v Divadle Andreja Bagara boli na divadelnom predstavení: Potkany. Na druhý deň, v nedeľu 18. septembra, sme zavítali na nitriansky hrad, kde sme sa v bazilike svätého Emerama zúčastnili svätej omše, ktorá začala o deviatej, a skončila o desiatej hodine. Keďže sme boli siedmi, vrátane návštevy, nezmestili by sme sa všetci do jedného auta, preto nám počas týchto dní požičal auto náš zať Peter, manžel našej najstaršej dcéry Edity. V prvom aute sa viezli tri ženy: dcéra Eva, ktorá zároveň riadila vozidlo, moja manželka Edita a Carmen Anabella. V druhom aute sme sedeli my, štyria muži: syn Jozef, ktorý vozidlo riadil, Enčar Ko, Rýchly Kôň a ja. Po svätej omši sme sa vrátili domov, kde nás čakal slávnostne prestretý stôl a vynikajúci obed. Možno by sa ma chcel teraz niekto spýtať: „Kedy ste stihli obed navariť? Veď, ako tvrdíte, dopoludnia ste boli v kostole.“ Výborná otázka. Obed sme pripravovali v skorých ranných hodinách. Manželka, dcérka, syn a ja sme vstávali ráno - o pol piatej hodine. O trištvrte na päť sme začali variť slepačiu polievku, o pol deviatej sme vypli plynový sporák, na ktorom sa v hrnci varila. Medzitým sme stihli uvariť cestoviny do polievky, upiecť kurčatá, zemiaky, pripraviť kávu, čaj, chlieb, pečivo, maslo, šunku, alkoholické a nealkoholické nápoje, zeleninový šalát a mnohé iné dobroty, aby sme sa mohli naraňajkovať my a hostia, ktorí vstali o pol siedmej hodine. Do pol deviatej sme stihli prestrieť stôl a pripraviť sa na nedeľný obed... Po výdatnom nedeľnom obede sme sa osviežili alkoholickými alebo nealkoholickými nápojmi, každý z nás si dal, na čo mal chuť, koľko mu chutilo a hlavne, koľko dokázal znieť. Pálenky a likéry nechcel nikto, pili sme biele víno, alebo pivo. Nedeľné popoludnie bez voňavej čiernej kávy si nikto z nás nevie predstaviť, pochutili sme si aj na tomto lahodnom čiernom moku. Kto chcel instantnú, dal si zaliatu instantnú, a kto chcel zrnkovú, uvarili sme mu zrnkovú kávu. Ku káve už akosi automaticky patria zákusky a koláče. Moja drahá manželka sa v predchádzajúcich dňoch aktívne čínila v pečení, takže, spolu s kávou sa objavili na porcelánových podnosoch a táckach zákusky a koláče rôznych druhov, veľkostí, tvarov, chutí a vôní. Nik z hostí sa nemusel hanbiť naložiť si, koľko sa mu

zažiadalo. Počas pitia kávy a konzumovania sladkých pochutín, ktorých aróma sa šírila po celom byte, sme debatovali o každodenných radoostiach a starostiach. Popoludní, krátko po 14. hodine k nám prišla ďalšia návšteva: moja sestra Mária s manželom Petrom a náš otec - Albert Tatar, ktorý už o necelé dva týždne, 1. októbra 2016, ak Pán Boh dá, oslávi 81. narodeniny. V kuchyni som uvaril tri čierne kávy a priniesol som ich do obývacej miestnosti, kde sme sedeli. Môj otec sa zoznámil s našimi indiánskymi priateľmi a keďže nevie po anglicky, ujal som sa úlohy tlmočníka. Úprimne sa priznám, nemal som príliš veľa roboty, keďže otec toho veľa nenarozpráva, pohodlne som stíhal prekladať zo slovenčiny do angličtiny a z angličtiny do slovenčiny. Enčar Ko si môjho otca hneď obľúbil, počas rozhovoru riekol: „Otec môjho bieleho brata Josepha má mozoľnaté ruky, čo dokazuje, že v živote ťažko a tvrdo pracoval.“ Môj otec rozprával o svojom ťažkom detstve. Počas Druhej svetovej vojny, v Slovenskom národnom povstaní zahynul jeho najstarší brat Július. Mal iba 16 rokov a 7 mesiacov. Prihlásil sa ako dobrovoľník do SNP - z vojny sa domov už nevrátil. Môj otec mal 9 rokov, keď stratil najstaršieho brata. Dva roky po skončení Druhej svetovej vojny, v roku 1947, pri kopaní studne, vo veku štyridsaťdeväť rokov, tragicky zomrel otcov otec - Jozef Tatar. Môj otec mal vtedy 12 rokov. Ako keby to osudu ešte nestačilo, nastúpila komunistická diktatúra, ktorá nevinných posielala do väzenia a koncentračných táborov. Vo zverstvách, ktoré páchali nemeckí fašisti na bezbrannom civilnom obyvateľstve počas Druhej svetovej vojny, o niekoľko rokov pokračovali bolševici. Zatýkanie, mučenie, vynútené priznanie, psychický a fyzický teror a - vraždenie. V mene nového svetového poriadku, ktorý vraj zaručí mier, bezpečnosť, poriadok a spravodlivé usporiadanie. Otcov starší brat Jozef Tatar pracoval v Jáchymove, v uránových baniach, ako civilný zamestnanec. Často prichádzal do kontaktu s politickými väzňami, ktorých tam nahnal režim. Otcov brat sa im snažil pomáhať ako len mohol: tajne im dával jedlo, cigarety, posielal dopisy, ktoré väzni napísali svojim rodinám a blízkym, a podobne. Po čase si jeho aktivity všimli predstavení väznice. Pár dní potom, čo ho upozornili, aby nepomáhal väzňom, lebo sa mu môže prihodiť nešťastie, spadol pod idúci vlak. Niekoľko ľudí, ktorí stáli nablízku, videli akýchsi mužov v dlhých kožených kabátoch, ktorí stáli tesne vedľa otcovho brata. Nikto nikdy nevyšetroval túto „tragédiu“. Zaiste, veď ani nemohol. Komunistický režim prípad uzavrel tak, že šlo o nešťastnú náhodu. Obeť sa vraj pošmykla a spadla pod idúci vlak... Keď otec dohovoric, nastalo hrobové ticho. Po takmer dvojminútovej odmlke náčelník Apačov riekol môjmu otcovi: „Pán Tatar, vrahovia, ktorí popravili vášho staršieho brata, síce ušli pozemskému trestu, lebo komunistický totalitný režim, ktorý vo vašej krajine vtedy vládol, nielen kryl, ale aj sám páchal ohavné zločiny; ale verte, že spravodlivému Božiemu súdu nikto neunikne. Váš brat Joseph bol čestný, obetavý, odvážny a spravodlivý, zomrel, lebo pomáhal

tým, čo nevinne trpeli. Enčar Ko nepochybuje, že váš brat sa teraz raduje v nebi a jeho vrahovia trpia v pekelných mukách. Váš brat Joseph je hrdina, zasluhuje si našu úctu a obdiv. Howgh!“ Chcel som otcovi vysvetliť, čo znamená indiánsky výraz: Howgh, ale otec mi pripomenul, že romány Karla Maya čítal ešte predtým, ako som sa ja narodil, a pozná význam slova: Howgh. Vtom som dostal skvelý nápad. Vybral som z knižnice tridsaťštyri kníh od najznámejšieho nemeckého spisovateľa Karla Friedricha Maya a ukázal som ich hosťom. Naším indiánskym priateľom som vysvetlil, že pred viac ako 150 rokmi tento autor dobrodružných románov písal o severoamerických Indiánoch, medzi ktorými si našiel verného priateľa - Winnetoua, ktorý sa po smrti svojho otca Inči - čunu stal vrchným náčelníkom Apačov. Keď som pred niekoľkými desaťročiami, ešte ako chlapec, čítal romány Karla Maya, vtedy som ešte netušil, že aj ja sa raz stanem priateľom - pokrvným bratom - skutočného Indiána - Apača - Mescalera, dokonca - samotného náčelníka! Predstava, že Enčar Ko by mohol byť novodobým Winnetouom a ja jeho pokrvným bielym bratom Old Shatterhandom, mi, úprimne sa priznám, celkom imponovala... Po večeri, o 20. hodine, sme sa rozlúčili s otcom, so sestrou Máriou a jej manželom Petrom. Odprevadili sme ich na parkovisko, ktoré sa nachádza pod našim činziakom. Obec Dražovce, v ktorej bývajú, leží len necelých 7 kilometrov od Nitry. 10 minút jazdy autom, a budú doma... Na druhý deň, v pondelok 19. septembra 2016, v skorých ranných hodinách sme sa rozlúčili s indiánskymi priateľmi. Manželka im pripravila bohaté raňajky a zabalila im aj niečo na cestu. Syn Joseph sa ponúkol, že odvezie vzácnych hostí na autobusovú stanicu v Nitre. O pol šiestej hodine nasadli do auta. Rýchly Kôň sedel vpredu, vedľa vodiča, Enčar Ko a Carmen Anabella si urobili pohodlie na zadnom sedadle. Dcéra Eva, moja manželka Edita a ja sme zamávali priateľom na rozlúčku. Vozidlo značky Honda Jazz sa pohlo z miesta, mierilo k autobusovej stanici v Nitre. Vedeli sme, že o necelých desať minút budú v cieľi. Indiánskych priateľov čakala dlhá cesta: Nitra, autobusová stanica - Praha, autobusové nádraží Florenc; Praha, Letisko Václava Havla - Londýn, letisko Heathrow; Londýn, Letisko Heathrow - Phoenix (Arizona), medzinárodné letisko Sky Harbor. V Phoenixe nastúpia do taxíka, ktorý ich zavezie priamo do indiánskej rezervácie San Carlos. Počas letu z Európy do USA, nad Atlantickým oceánom, prejdú viacerými časovými pásmami, cesta im bude trvať takmer 36 hodín. Po návrate domov ich budú čakať každodenné radosti aj starosti, tak ako hocikoho z nás. Keď odišli vzácní hostia, vrátili sme sa do normálneho kolobehu: práca, učenie a povinnosti. Na koníčky a zábavu nám nezostával čas. Dcéra Eva a syn Jozef pokračujú v štúdiách na vysokých školách a my, rodičia, sa naplno ponoríme do práce. Ubiehali, dni, týždne, mesiace, prešla jeseň, zima, jar, prišlo leto. V júni 2017 sme dva týždne dovolenkovali v obľúbenej turistickej destinácii: Palmová riviéra, v strednom Taliansku, v meste: San Benedetto del Tronto; slnkom zaliate pláže nádherného

letoviska sa nachádzajú pri Jadranskom mori. V nedeľu 11. júna moja manželka Edita, dcéra Eva a ja sme navštívili pútnické mesto Loreto, v ktorom vznikli v druhej polovici 16. storočia Litánie Loretánske; bola to naša prvá návšteva Loreta. Syn Jozef nebol s nami na dovolenke. Po návrate zo San Benedetto del Tronto sme sa vrátili ku každodennej práci a k povinnostiam. Čas rýchlo plynul, prešli dni, týždne, mesiace a blížil sa koniec kalendárneho roka 2017. Na prelome rokov 2017 a 2018, medzi Vianocami a sviatkom Zjavenia Pána (Traja králi), som na sociálnej sieti facebook denne písomne komunikoval na stránke: Ateisti.sk. Diskusie prebiehali na vedecko - filozofickej, diplomatickej úrovni: žiadne slovné útoky, a už vôbec nie urážky, osočovania, či dokonca vulgárne výrazy. Oni písali svoje názory a postoje, ja som písal svoje názory a postoje. Oni sa pýtali, ja som odpovedal, ja som im kládol otázky, oni mi odpovedali. Z každej strany bolo napísaných desiatky komentárov, takmer všetky mi vymazali. Pochopil som situáciu: báli sa, aby som svojimi presvedčivými argumentmi neodlákaval „neveriace ovečky z ich košiara“. Možno to bude znieť ako samochvála, ale realita, pravda je taká, že vedúci predstavitelia z Ateisti.sk ma už na štvrtý deň požiadali, aby som opustil ich stránku: nedokázali vyvrátiť moje argumenty v prospech viery v Boha. Pred mojimi argumentmi zbabelo ustúpili, vzdali to. Priateľsky sme sa rozlúčili a s pocitom uspokojenia som opustil stránku Ateisti.sk. V nasledujúcich dňoch, po Novom roku 2018 som pokračoval v diskusiách na stránke: Ateisti Slovensko. Aj teraz som použil tie isté, ako aj ďalšie vedecko - filozofické pohľady, postoje, názory, dôkazy a výroky najvýznamnejších prírodovedcov 19., 20. a 21. storočia, ktoré svedčili a svedčia v prospech viery v Boha. Ich komentáre ma ani raz nezaskočili, mnohé otázky som vopred očakával, bol som dobre pripravený. Po prečítaní ich komentárov som pochopil dôležitú skutočnosť: vedúci predstavitelia stránky Ateisti Slovensko, aj ich prívrženci a obdivovatelia nielenže nevedeli, v čo - veria, ale ani v čo - neveria. Niekedy stáli proti mne niekoľkí „hráči“ naraz, nebolo ťažké im oponovať. Úprimne, bez vychvaľovania: očakával som oveľa ťažších súperov. Ateisti sa ocitli na mŕtvom bode, stále žijú niekde na konci 19. storočia. Nie sú ochotní akceptovať najnovšie výskumy, nechcú si osvojiť vedecké poznatky 20. a 21. storočia, boja sa vypočuť si výroky o jestvovaní Boha, ktoré vychádzajú z úst najväčších prírodovedcov, medzi ktorými sú desiatky, možno stovky nositeľov Nobelovej ceny. Je známe, že medzi ateisticky orientovanými vedcami sa v 20. storočí našli aj takí, ktorí sa snažili za každú cenu, aj na úkor podvodov dokázať, že človek je z opice, alebo aspoň má s ňou nejakého spoločného predka, prípadne pra - predka. Súčasná veda a jej najnovšie poznatky postupne vyvracajú hypotézu o pôvode človeka z opice, lebo prichádza s dôkazmi, že predchodcom človeka je humanoidný tvor, ktorý žil na zemi pred miliónmi rokmi; tento výskum síce ešte nie je dokončený, ale čaká ho skvelá budúcnosť. Budeme si musieť ešte chvíľu počkať, kým sa dopátrame k definitívnej

pravde. O niekoľko desaťročí teória o vývine človeka z opice navždy skončí na smetisku dejín... Koncom januára sme prerušili diskusie. Nie, ja som nevyhral tento slovný súboj, vyhral ho Boh. Mysľou mi prebehli slová z Biblie, keď Ježiš povedal svojim učeníkom: „Ale keď vás vydajú, nestarajte sa, ako a čo budete hovoriť, lebo v tú hodinu vám bude dané, čo máte povedať. Veď to už nie vy budete hovoriť, ale Duch vášho Otca bude hovoriť vo vás.“ (Mt 10, 19 - 20)... V januári som dostal list z Prahy: jeho autorom nebol nikto iný než Jan Přibil, náš bývalý vedúci výprav do severoamerických prírodných rezervácií. Ponúkol mi, a nielen mne, ale aj mojim kolegom, služobnú cestu. Mali by sme navštíviť štyri národné parky: Arches, Black Canyon of the Gunnison, Carlsbad Caverns a Guadalupe Mountains. Mojimi spolupracovníkmi na cestách budú: Jozef Tatar, junior (môj syn); Peter Tichý; Richard Vokáček a Václav Turek. Od radosti som vykrikol. Jan Přibil ma v liste informoval, že ma poveruje úlohou vedúceho skupiny. Ako šéf tímu som sa osvedčil v predchádzajúcich výpravách, rozhodol, že ním budem aj teraz. V pondelok ráno 25. júna 2018 odlietame z Prahy do Londýna a odtiaľ do USA, do Arizony; pristaneme na letisku v Phoenixe. Ctený čitateľ, uznaj sám, kto by sa nepotešil takej ponuke?! Potešil som sa, že máme 5 mesiacov na prípravu. Janovi Přibilovi som ešte koncom novembra oznámil, že v utorok 5. júna odchádzame na dovolenku do prímorského letoviska Grottammare, ktoré sa nachádza v strednom Taliansku; je vzdialené asi 5 kilometrov od San Benedetto del Tronto, a domov sa vrátíme v utorok 19. júna. Sotva si vybalíme kufre po návrate z dovolenky v Taliansku, už si budeme musieť baliť batožinu do USA. Prešiel január, február, marec, apríl... V piatok 4. mája v ranných hodinách k nám prišli naši svaťkovci zo Zvolena. Po raňajkách a káve sme s nimi nastúpili do ich auta a vyrazili sme do Prahy. Na sobotu 5. mája 2018 mi zostanú do smrti nádherné spomienky - v ten deň sme navštívili Zoologickú záhradu v Prahe, rozlohou 58 árov - piatu najväčšiu na svete. V Prahe sme prespali tri noci, v pondelok 7. mája sme sa vrátili domov. 24. mája dcéra Eva úspešne absolvovala záverečné skúšky - štátnice. V júni jej počas promócií na UKF v Nitre udelili akademický titul: Mgr. (magister). Doma sme si urobili rodinnú oslavu... V utorok 5. júna 2018 popoludní, krátko pred 16. hodinou sme nastúpili do autobusu cestovnej kancelárie Turancar: najstaršia dcéra Edita, dcéra Eva, syn Jozef, moja manželka Edita a ja. Mali sme pred sebou 15 dní dlho očakávanej dovolenky. V stredu ráno o 8. hodine sme prišli do cieľa. V dopoludňajších hodinách nám dali apartmán, vyložili sme veci z cestovnej chladničky, vybalili kufre, tašky, opaľovacie krémy, hodili sme sa do plaviiek, a šli sme na pláž, k moru... V piatok 8. júna sme sa naobedovali v apartmáne Le Palme, v ktorom nás ubytovali, a hneď po obede sme šli pešo do San Benedetto del Tronto, na vlakovú stanicu. Nakoľko vlaková stanica v San Benedetto del Tronto sa nachádzala bližšie k rezidencii Le Palme, v ktorej sme bývali, rozhodli sme sa, že tu nastúpime na vlak, a nie v

Grottammare. Pre najstaršiu dcéru, Editu Szabovú, a syna Jozefa to bola prvá návšteva tohto svetoznámeho pútnického mesta. Krátko po trinástej hodine sa vlak rozbehol po koľajniciach, o necelých päťdesiat minút budeme v Lorete. Keďže sme boli piati, a na sedadlách mohli cestujúci sedieť len v párnom počte, jeden z nás si musel nájsť miesto inde. Obetoval som sa, vyhládal som si iné miesto, v blízkosti mojej rodiny. Pohodlne som sa usadil. Oproti mne sedel muž, ktorý svojim zovňajškom pôsobil inteligentne. Oblek, ktorý mal na sebe, musel stáť podľa môjho odhadu aj tisíc eur. Topánky z kože krokodíla ma ubezpečovali, že mám pred sebou človeka, ktorý si môže dovoliť míňať oveľa viac ako ja. Je všeobecne známe, že Taliani sú nielen temperamentní, ale aj zhovorčiví; aj v jeho prípade sa to potvrdilo. Sotva som sa usadil, hneď sa mi prihovril: „Dobrý deň, pane. Smiem sa vás spýtať, kam cestujete?“ Stručne som odvetil: „Do Loreta.“ Zrejme ho moja odpoveď dostatočne neuspokojila, hneď mi položil ďalšiu otázku: „Cestujete sám, alebo so svojimi blízkymi?“ Nakoľko som mal dosť času, veď do Loreta prídeme až o trištvrte hodinu, pokojne som riekol: „Nie som tu sám. Manželka, dve dcéry a syn sedia tamto.“ - a ukázal som pravicou smerom k mojej rodine. Muž sa usmial. „Prepáčte, zabudol som sa predstaviť. Som Francesco Postino. Som majiteľ viacerých hotelov a reštaurácií a spolu s manželkou a dvomi synmi žijem v Lorete. Pane, prepáčte, ale podľa vašej výslovnosti usudzujem, že nie ste Talian.“ Predstavil sa mi krstným menom aj priezviskom. Francesco Postino, po slovensky: František Poštár. Nepriamo ma vyzval, aby som prezradil niečo o sebe a zároveň sa mu predstavil. Tak som sa ujal slova: „Som Jozef Tatar. Máte pravdu, nie som Talian. Som zo Slovenska, z Nitry. Milujem Taliansko, každý rok ho navštevujeme. Pred rokom sme boli v San Benedette del Tronte, v tomto roku sme v Grottammare. Cestujem po svete, filmujem a fotografujem krajiny, ktorými prechádzam, ako aj ľudí a kultúry, s ktorými prichádzam do kontaktu.“ Zatiaľ som nemal v úmysle viac mu o sebe prezradiť. S neskrývaným záujmom sa spýtal: „Aj teraz cestujete pracovne?“ S úsmevom som odpovedal: „Nie, teraz som s rodinou na dovolenke. Málo si ma užijú, tak sa im to snažím aspoň takto vynahradiť.“ Nastala krátka pauza v dialógu, po chvíľe odmlky prehovoril: „Pán Tatar, aj ja rád cestujem. Spoznávam krajiny, ľudí a... kultúry, ako ste vy sám pred chvíľou povedal. Vy to robíte profesionálne, je to vaša práca, ktorá vás živí, ja to mám ako záľubu. Približne o dva týždne odchádzam do Severnej Ameriky, presnejšie, do Arizony. Mojim cieľom bude: indiánska rezervácia San Carlos. Zatiaľ nemám veľa informácií, viem však, že vrchným náčelníkom rezervácie San Carlos je akýsi Enčar Ko, čo v preklade znamená: Veľký Oheň. Mám švagra, ktorý tam nedávno bol. Osobne sa rozprával s Enčarom Koom a ten mu prezradil, že koncom júna 2018 zavíta do ich osady jeho pokrvný brat Man Serving Justice. Je dosť pravdepodobné, že sa s tým hrdinom z Európy osobne stretnem. Keď sa môj švagor spýtal Enčara Koa, z ktorej časti Európy je Man Serving

Justice, dostal pohotovú odpoveď: zo Slovenska. Pán Tatar, ten čestný a statočný muž žije v tej istej krajine ako vy. Musím sa vám úprimne priznať, že už teraz sa teším na toto stretnutie. Človek, ktorý si získa priazeň samotného vrchného náčelníka Apačov, Enčara Koa, nemôže byť žiadna padavka. Musí to byť odvážny, nebojácny a spravodlivý muž, ktorý si stojí za slovom. Chcel by som spoznať toho muža osobne a potriasť mu pravicu, bude to pre mňa veľká česť. “ Stál som pred rozhodnutím: buď vyjdem s pravdou von a priznám sa, že ja som Man Serving Justice, alebo budem mlčať a tváriť sa, že sa ma to vôbec netýka. Zvolil som druhú možnosť. Navonok som sa tváril, že ma tie reči príliš nezaujímajú a počúvam ich len zo slušnosti, bez ozajstného záujmu, v skutočnosti som však hltal každé slovo, ktoré vyšlo z jeho úst. Mal som nutkanie mu povedať, že muž, o ktorom rozpráva: Man Serving Justice, nie je nik iný ako ten, ktorý teraz sedí priamo oproti nemu. Veď, ak povedal, že koncom tohto mesiaca júna zavíta do indiánskej rezervácie San Carlos, kam sa tiež chystám, určite sa tam stretneme. Musím sa úprimne priznať: už v tejto chvíli som sa nesmierne tešil na okamih, keď zistí, že ten Slovák - Nitran, s ktorým pred dvomi týždňami cestoval vlakom zo San Benedetta del Tronta do Loreta, a Man Serving Justice, pokrvný brat Enčara Koa, je tá istá osoba! Rozhodol som sa, že počkám ešte dva týždne, kým odhalí túto pravdu. Napokon, nemusím mať o neho žiadne obavy, ublížiť mu to nijako nemôže. Francesco Postino z výrazu mojej tváre usúdil, že ma jeho reči trochu nudia, preto zmenil tému. Nesmierne ma potešilo, že náš rozhovor zmenil smer o stoosemdesiat stupňov. Francesco Postino sa ma spýtal: „Pán Tatar, ste veriaci?“ Bez zaváhania som odvetil: „Samozrejme. Som kresťan - katolík, presnejšie, rímskokatolíckeho vierovyznania. A vy?“ „Verím v Boha, ktorý stvoril celý vesmír, riadi ho a udržuje v existencii; verím v Ježiša Krista, ktorý sa stal človekom, aby zomrel za naše hriechy; verím v Ducha Svätého, ktorý riadi Cirkev a posilňuje veriacich vo viere. Aj ja som rímskokatolíckeho vierovyznania. Pán Tatar, keby Boh nejestvoval, ani my by sme tu neboli.“ Prikývol som na znak toho, že s ním úplne súhlasím. Cesta do Loreta ubehla rýchlo. Krátko pred 14. hodinou sme vystúpili z vlaku. František Poštár šiel domov, k svojej rodine a ja som s mojou rodinou zamieril k bazilike, v ktorej sa nachádza, za hlavným oltárom, rodičovský dom Panny Márie, v ktorom sa narodila, prežila detstvo a v ktorom žila až do dňa, keď sa vydala za Jozefa, tesára z Nazareta. Podľa starej legendy dom Panny Márie z jej rodiska preniesli „anjeli“, v skutočnosti to urobili šľachtici z rodu - Angeli, (v preklade: Anjeli). Dom Panny Márie v jej rodisku rozobrali, tehly na lodi postupne prevážali do Európy. Vedecké výskumy a vyhlásenia pápežov potvrdili jeho pravosť. Každý rok navštívi Loreto desaťtisíce pútnikov, aby na vlastné oči videli dom, v ktorom žila Matka Božieho Syna... V utorok ráno, 19. júna sme sa vrátili z dovolenky. V nasledujúcich dňoch sme so synom balili kufre a batožiny na cestu do Severnej Ameriky. Lákali nás prerie, dobrodružstvá a naši priatelia.

2. Nitra - Praha - Severná Amerika.

Piatok, 22. júna... Ráno som sa zobudil o pol šiestej hodine, moja manželka a deti ešte spali. Potichu som vyšiel zo spálne, zamieril do kúpeľne, kde som sa osprchoval a oholil. Vrátil som sa do spálne a prehltoť dve tabletky: Prindex Combi, ktorý slúži na zníženie krvného tlaku, a Versan, ktorý užívam dvakrát denne, kvôli vydrätým kolenným kĺbom a vysychajúcemu mazivu. Darmo, muž, ktorý má štyri roky po päťdesiatke, už nie je taký zdravý ako za mlada. Šiel som do kuchyne, nalial vodu do rýchlovarnej kanvice a zapol som elektrický spotrebič. Do troch šálok som nasypal po dve kávové lyžičky mletej čiernej kávy a do štvrtej som odhadom nasypal instantnú. O tri minúty sa zo štyroch šálok kuchyňou šírila príjemná vôňa lahodného čierneho moku. Pred šiestou hodinou sme sedeli za stolom všetci štyria: syn Jozef, dcéra Eva, moja manželka Edita a ja. Spoločne sme sa naraňajkovali. Po chutnom a výdatnom pokrme sme tanieriky a príbory vložili do umývačky riadu. Nadišla chvíľa rozlúčky. Myslím, že na svete niet človeka, ktorý by mal rád - lúčenia. Keď sa s niekým, koho úprimne milujete a s ktorým žijete v spoločnej domácnosti, lúčite, prežívate ťažké, smutné chvíle, bolestné okamihy, lebo nevíete so stopercentnou istotou, či sa s milovanou osobou, respektíve osobami, ešte stretnete. Na druhej strane, lúčenia zasa majú aj svoje pozitíva: stretávate ďalších ľudí, ktorí vás túžobne očakávajú, a tešíte sa na návrat domov, k svojim najbližším - k svojej rodine. A tak to bolo aj v našom prípade. Teraz som sa lúčil s manželkou, aby som sa už o niekoľko hodín stretol s dcérou a jej manželom. Môj syn Jozef sľúbil mame, že si bude dávať pozor. Postrehol som, že v kútiku oka mojej milovanej polovičky sa objavili slzy. Dcéra nás autom odvezie na vlakovú stanicu v Nitre. Môj syn a ja sme vzali ťažké kufre a batožiny, dcéra nám pomohla s ľahšími taškami, v ktorých sme mali uložené jedlo a nápoje na cestu. Už o chvíľu ležali všetky veci v kufri nášho auta. Pohodne som sa uvelebil na zadnom sedadle, Evka sedela za volantom a Jožko vedľa nej. O necelých desať minút auto značky Honda Jazz, striebornej farby, zastavilo kúsok od vlakovej stanice. Vystúpili sme z vozidla, vzali všetky batožiny, kufre, ruksaky a tašky, zamierili sme k železničnej stanici. Keď sme sa objavili pri hlavnej budove, Jožko zbadal Michaelu Tóthovú, svoju snúbenicu; prišla sa rozlúčiť so svojim drahým, ešte predtým, ako odíde na šesť týždňov do ďalekých krajín. Jozef junior položil batožiny a kufre na chodník a naradostený sa rozbehol oproti nej. Keď sa stretli, padli si do náručia. Chvíľu sa potichu rozprávali, potom prišli za nami. Kúpou cestovných lístkov sme sa nemuseli zdržovať, manželka nám ich zaplatila cez internet pred tromi dňami. Posledné minúty s dcérou som prežíval veľmi ťažko, smútok zalial moju dušu; ani Jožkovi nebolo ľahké rozlúčiť sa so snúbenicou Miškou a so sestrou. Presne o šiestej hodine a štyridsiatej šiestej minúte vlak vyrazil zo železničnej stanici v Nitre. Keď sme hľadeli

z okna, videli sme Evku a Mišku, ktoré nám mávali na rozlúčku, naposledy sme im zamávali. Napokon sa nám obe dievčatá stratili z dohľadu. Pohodlne sme sa usadili, v kupé sme boli sami. Cesta ubiehala rýchlo, popoludní o trinástej hodine a dvadsiatej deviatej minúte vlak dorazil do cieľa: Praha, hlavné nádraží. Sotva sme vystúpili z vlaku, pribehla k nám dcéra Mária, ktorá už niekoľko rokov pracuje a žije v Prahe. Prišla nás čakať; sama, jej manžel Peter bol v práci. Srdečne sme sa zvitáli. Naposledy sme boli s dcérou a jej manželom pred šiestimi týždňami, začiatkom mája, keď sme ich prišli navštíviť. Boli sme štyria: Petrovi rodičia, moja manželka a ja. Pomohla nám odniesť ľahšie kufre. V blízkosti hlavnej vlakovej stanice stálo ich čierne - modré auto, veci sme naložili do kufra. Premávka bola hustá, trvalo takmer trištvrté hodinu, kým sa nám podarilo dostať do mestskej časti Praha 4 - Krč. Keďže je piatok, popoludnie, najväčší ruch, niet sa čomu diviť. Konečne sme zastavili pred bytovkou, v ktorej bývajú. O chvíľu sme sa objavili v chodbe, kde sme si odložili všetky batožiny. Dcéra Mária a jej muž bývajú v dvojizbovom byte, majú ho v prenájme. Ešte raz nás srdečne privítala a usadila za stôl. Z jedného kufra som vybral tašku s darčekom, ktoré pripravila moja žena, aby som ich odovzdal dcérke a jej mužovi. Mária sa s úsmevom na tvári poďakovala a s neskrývaným záujmom si ich prezrela. Keď ich vložila späť, do tašky, zanesla ich do spálne. Darčeky z domova ju očividne potešili. Po chvíli sa vrátila zo spálne. Prešli sme do kuchyne, kde nás už čakal prestretý stôl. S úsmevom povedala: „Máte za sebou dlhú cestu. Pripravila som vám obed, špecialitu, verím, že vám bude chutiť. Sviečkovú na smotane. Polievku si dáte teraz, alebo až po hlavnom jedle?“ Syn odpovedal aj namiesto mňa: „Najprv si dáme polievku, hlavný chod môže byť až potom.“ Po vynikajúcom obede sme sa osviežili lahodnou čiernou kávou. Dcéra riekla: „Otec, kúpila som ti celý kartón tvojho najobľúbenejšieho piva - Velkopopovický kozel.“ Zajasal som od radosti: „Ó, drahá moja dcérka, ďakujem ti, veľmi si to cením! Vieš, že pivo pijem zriedkavo, ale Velkopopovický kozel milujem. Aj teraz mám naň chuť. Keď som pred tridsiatimi troma rokmi slúžil ako vojak Základnej vojenskej služby, tu, v Prahe, v Horních Počernicích, počas vychádzok sme sa niekedy vybrali na jedno, dve... niekedy aj tri pivá. Už vtedy som si zamiloval Velkopopovický kozel. Podľa mňa je to najlepšie české pivo.“ Aj môjmu synovi veľmi chutilo, do večera sme vypili celý kartón, šesť pollitrových fliaš. Keď sa môj zať Peter vrátil z práce, srdečne som sa s ním zvitál, aj Jožko sa tešil na stretnutie so švagrom. Dcérkin manžel pochádza zo Zvolena, tiež je Slovak, ako my. Jeho rodičia bývajú vo Zvolene, na sídlisku, a zaťova sestra s manželom a deťmi žijú v rodinnom dome, v obci, ktorá leží len pár kilometrov od Zvolena... Víkend, ktorý sme s nimi strávili, ubehol veľmi rýchlo. Celú sobotu aj nedeľu, od rána do večera sme využili na spoločné prechádzky po „stovežatej“ Prahe; každý okamih som si naplno vychutnával. S nostalgiou som spomínal na časy, keď bola Praha aj našim hlavným mestom...

Keď sme sa v sobotu a v nedeľu večer, síce fyzicky unavení, ale duševne osviežení, vracali do ich bytu, pomocou počítačového programu Skype sme verbálne aj vizuálne komunikovali s našimi drahými doma, na Slovensku. Jozef junior si hrkútal so svojou snúbenicou Miškou. Keď vypol notebook, ktorý si vzal so sebou do ďalekých krajín, smutným hlasom mi položil otázku: „Otec, nezarmútim ťa, ak ti teraz oznámim, že táto zaoceánska výprava bude našou poslednou spoločnou cestou do severoamerických prírodných rezervácií?“ S vážnou tvárou som odvetil: „Syn môj, v živote človeka sa všetko raz začína, a všetko sa raz skončí; aj ľudský život má svoj koniec. To, že táto cesta do Severnej Ameriky bude zároveň aj našou poslednou, viem už dlhší čas. Keď ste nám nedávno oznámili, že na budúci rok, v septembri, chcete mať svadbu, pochopil som, že toto je posledná príležitosť, kedy budeme môcť byť dlhší čas spolu. Som toho názoru, že o to lepšie by sme mali využiť nasledujúce dni a týždne. Je logické a úplne pochopiteľné, že po vašej svadbe bude v tvom živote Miška na prvom mieste. Manželka musí stáť na oveľa vyššom stupni než rodičia a súrodenci. Ak by muž miloval svoju manželku menej ako rodičov a súrodencov, nebol by jej hoden; bol by zlým manželom. Samozrejme, toto isté pravidlo platí aj pre každú manželku. Nestačí len vernosť v sexuálnej oblasti, to je veľmi málo. Ak dávam prednosť otcovi, mame, bratovi, sestre, bratrancovi, sesternici, synovcovi, neteri, kamarátovi alebo kamarátke, pred svojím manželom, respektíve manželkou, dopúšťam sa nevery voči svojmu životnému partnerovi. Nevera, ako vieme, je ťažký hriech! Manželský partner musí stáť na oveľa vyššom stupni než otec, mama, sestra, brat, synovec, neter, či priateľ! Ak hovoríme o manželskej vernosti, tak, toto je jej prirodzenou súčasťou. Nikdy nezabudni na tieto slová.“ Jozef junior zamyslene riekol: „Áno, otec, máš pravdu. Nestačí iba telesná vernosť, nemenej dôležitá je vernosť - duchovná. Keď vidím svojich vrstovníkov, ako sa vlečú ulicami mesta so svojimi priateľkami: ľavou rukou drží okolo pliec alebo okolo pása svoje dievča a v pravej drží mobilný telefón, prilepený k uchu. Zatiaľ čo svoju milú stíska, s iným človekom telefonuje. Je úplne jedno, komu volá, faktom zostáva, že sa naplno nevenuje dievčaťu, ktoré miluje, ani osobe, ktorej telefonuje. Viackrát si vravel, že keď si bol mladý, svojej priateľke, mojej mame, si sa naplno venoval. Muselo to byť romantické obdobie. Je všeobecne známe, že keď človek robí viac vecí naraz, v skutočnosti ani jednu nerobí poriadne, a keď sa chce niekto venovať súčasne viacerým osobám, pravdou je, že sa nevenuje ani jednej z nich. Žiaľ, taká je realita.“ Správa, ktorú mi junior oznámil, ma vôbec neprekvapila; ba práve naopak, očakával som ju. Vedel som, že raz k tomu príde; je to životná nutnosť. Nie som naivný idealista, ale - realista. Syn ukončil štvrtý ročník vysokej školy, v septembri nastúpi do posledného, piateho ročníka. Koncom mája 2019 bude absolvovať záverečné skúšky - štátnice a obhajovať diplomovú prácu; ak Pán Boh dá a úspešne to zvládne, v júni mu univerzita udelí akademický titul: Ing. (inžinier).

Začiatkom júna môže nastúpiť do práce a v septembri sa - bude ženiť. Keď sa vezmú, začnú im každodenné manželské radosti, starosti aj povinnosti. Prídu deti, ktoré dajú ich životu zmysel. Takže, ak v budúcnosti pôjdem do severoamerických národných parkov, budem ich musieť navštíviť - bez syna; pokiaľ je ešte slobodný, cestuje so mnou, ale keď sa ožení, bude musieť všetok svoj čas venovať manželke a deťom. Ženatý muž alebo vydatá dcéra už nechodievajú s rodičmi na dovolenky, už majú na to svojich manželských partnerov. Taký je zákon života... V pondelok ráno sme sa zobudili o pol šiestej hodine. Po rannej hygiene a raňajkách nám dcéra zabalila do tašky jedlo a nápoje a rozlúčila sa s nami. Obom nám popriala šťastnú cestu, ničím nerušený pobyt v prírodných rezerváciách a šťastný návrat domov. Tak ako každý deň, od pondelka do piatka, aj v to ráno šla do práce. Jej manžel Peter nás zaviezol na Letisko Václava Havla, ktoré sa nachádza na severozápadnej strane Prahy, v mestskej časti Ruzyň. Sotva sme vošli do letiskovej haly, uzrel som našich druhov. Jan Přibil stál tvárou k vchodu, cez ktorý sme prechádzali; keď nás uvidel, šiel nám oproti. Náš bývalý vedúci si pokladal za povinnosť, aby sa s nami rozlúčil pred našim odchodom do USA. Položil som na podlahu ťažké kufre, potriasli sme si pravice. Pomohol nám s batožinou. Srdečne sme sa zvitáli s ostatnými druhmi. Okrem Richarda Vokáčka tu čakali: Václav Turek a Peter Tichý s manželkou Izabelou a ich štyri deti. Všetky kufre a batožiny sme odovzdali na príslušné miesto, musia prejsť rôznymi kontrolami, vrátane detekčnej, a potom ich naložia do podpalubia lietadla, ktorým budeme letieť. Chcel by som na tomto mieste pripomenúť, že k batožinám a kufrom, ktoré sme si priniesli z domova, pribudli ďalšie. Jan Přibil nám priniesol tri obrovské batožiny: ležali v nich fotoaparáty, kamery a statívy, ako aj rôzne iné náčinie, bez ktorých sa žiaden filmár a fotograf v teréne nezaobíde. Po prísnej bezpečnostnej kontrole nás previezli k lietadlu, ktorého cieľ bude: Londýn, letisko Heathrow, ktoré sa nachádza v mestskej časti Hillingdon, v západnej časti Londýna. Po dlhých formalitách, kým každý z nás musel prejsť prísnu bezpečnostnou kontrolou, sme konečne nastúpili na palubu. Sedeli sme v trojiciach, na pravej strane lietadla. Richard Vokáček sedel pri okne, Jozef junior v strede, ja som bol najbližšie k „uličke“. Peter Tichý mal vedľa seba dve staršie deti: syna Petra a dcéru Izabelu. Izabela Tichá mala pri sebe dcéru Katarínu a syna Karola, ktorý o necelé dva mesiace oslávi 2. narodeniny. Václavovi Turekovi robili spoločnosť cudzí cestujúci, bol totiž desiatym členom „partie“. Stavil by som sa o hocičo, že v tomto roku pôjdeme do prírodných rezervácií bez Rýchleho Koňa; určite bude chcieť zostať doma s jedinou dcérou a jej štyrmi deťmi. Enčar Ko zaiste nebude žiadať od brata, aby cestoval s nami, keď po rokoch k nemu zavíta vzácna návšteva; moja predtucha sa v najbližších dňoch vyplnila. Sotva som sa pohodlne usadil, prihovoril sa mi postarší muž, ktorý sedel oproti mne, v uličke, na ľavej strane lietadla; riekol: „Pane, ešte na letisku som videl, že patríte k väčšej skupine cestujúcich.

Máte s nimi spoločný cieľ?“ Chlap mohol mať niečo po sedemdesiatke, hovoril po anglicky. S úsmevom som odvetil: „Áno, letíme do Severnej Ameriky. Moji dvaja priatelia sú z Českej republiky, ostatní, vrátane môjho syna, ktorý sedí vedľa mňa a tamtých štyroch maloletých detí, sme Slováci. Naším cieľom je Arizona, San Carlos. A vy?“ Počas rozhovoru som pravou rukou ukázal na svojho syna a deti manželov Tichých. „Volám sa John Calles, som manažérom firmy, ktorá sa zaoberá výrobou a distribúciou detských odevov; na všedné dni, ako aj na slávnostné príležitosti. A vy, pane, čo robíte?“ Ozaj, veď ani ja som sa doteraz nepredstavil, chcel som to čím skôr napraviť, pokojne som odpovedal: „Som Jozef Tatar. S mojimi druhmi cestujeme po svete, navštevujeme severoamerické národné parky, v ktorých filmujeme a fotografujeme. Výsledkom našej práce sú obrázky v rôznych prírodovedných knihách, brožúrach a časopisoch, v dokumentárnych a prírodopisných filmoch. Samozrejme, tie štyri malé deti nechodievajú s nami pracovať; idú navštíviť starého otca, ktorý žije na opačnej strane zeme.“ Prekvapene a s neskrývaným záujmom sa spýtal: „Ich starý otec žije v Amerike? Predpokladám, že tá mladá pani je Američanka, presnejšie - Indiánka.“ Hovoril potichu, neželal si, aby to počuli aj ostatní cestujúci, a už vôbec nie osoba, ktorej sa to týkalo. Keďže som nechcel upútať pozornosť ani na seba, ani na deti, ani na manželku môjho banskobystričského kolegu, tlmeným hlasom som vysvetľoval: „Môj priateľ zo Slovenska si pred rokmi vzal za ženu príslušníčku indiánskeho kmeňa Apačov - Mescaleros; a ako vidíte, žijú spolu šťastne a majú štyri deti. Mimochodom, tiež som otcom štyroch detí, mám tri dcéry a jedného syna, ktorý práve teraz sedí vedľa mňa.“ John Calles zamyslene riekol: „Viete, bol som jediný dieťa svojich rodičov, narodil som sa až po takmer pätnástich rokoch ich manželstva. Tehotenstvo mojej dobrej a starostlivej mamy sprevádzali obrovské zdravotné komplikácie, viackrát hrozilo, že potratí. A keby len to! Lekári - gynekológovia jej odporúčali, aby šla na interrupciu! Presviedčali ju, že keď sa narodím, budem telesne i duševne postihnutý. Tvrдили jej, strašili ju, že bude mať so mnou ťažký život. Pane, moja matka bola veriacca žena, s interrupciou by nikdy nesúhlasila. Ani otec nesúhlasil s interrupciou. Áno, zaiste, obávali sa problémov, ktoré by nastali, keby sa splnili slová lekárov, ale boli pripravení vytrvať. Som im nesmierne vďačný, že ma vtedy, pred sedemdesiatimi dvoma rokmi nechali žiť. Tie katastrofické scenáre lekárov - gynekológov, sa vďaka Pánu Bohu nenaplnili, narodil som sa ako zdravé dieťa; tak po stránke fyzickej, ako aj psychickej. Moji rodičia už nežijú, mama zomrela pred šesťnástimi, otec pred dvanástimi rokmi. Oženil som sa ako dvadsaťšesťročný, manželka je zubná lekárka. S manželkou sme vychovali tri deti: dve dcéry a syna. Najstaršia je úspešná právnička, druhá je uznávaná chirurgička, syn je profesorom matematiky, učí na strednej škole. Máme desať vnúčat: šesť vnučiek a štyroch vnukov. Nielen svojim deťom, ale aj vnukom často pripomínam, že život je najvzácnejším darom od Boha. Pán

Tatar, uznávate interrupcie? Podľa vás, môže dať matka zabiť dieťa, ktoré sa hlási k životu?“ Pohotovo som riekol: „Určite nie. Pán Calles, výstižne ste to povedal: Život je najvzácnejší dar od Pána Boha. Človek nemá právo človeku siahnuť na život! Som presvedčený, že interrupcia je najzákernejším, najzbabeljším, najbrutálnejším a najopovrhovanejším typom vraždy, lebo ak útočník napadne niekoho, ten má aspoň možnosť sa brániť. Ako sa však môže brániť dieťa v matkinom lone?! Je to nerovný zápas, v ktorom ešte nenarodené dieťa nemôže nikdy vyhrať. Je správne, že sme zrušili trest smrti, lebo ľudstvo konečne pochopilo, že je to nehumánný trest. Pýtam sa: V mene akého druhu humanizmu sa vykonávajú interrupcie?!“ Calles poznamenal: „Pán Tatar, páčia sa mi vaše názory, aj vy ste určite veriaci.“ Pokojným hlasom som vyhlásil: „Áno, máte pravdu, pán Calles, som veriaci. Človek by musel byť šílenec, blázon, aby uveril, že gigantický vesmír, ktorého rozmery, rozmanitosť a krásu si nedokážeme ani len predstaviť, nieto ešte ich rozumom naplno pochopiť, ako aj biologický život a vedomie na zemi, možno aj v iných častiach vesmíru, by vznikli z absolútnej ničoty, len tak, samy od seba, iba akousi slepou náhodou. Len nekonečne dokonalá, všemohúca a absolútne múdra Bytosť bola schopná toto všetko stvoriť: neexistujúci priestor a neexistujúcu hmotu zo stavu neexistencie, alebo inak - zo stavu nebytia, v jedinom, neveriteľne krátkom okamihu zrazu povolať do stavu existencie, čiže bytia. Tvrdiť, že v neexistujúcom priestore vznikne hmota, ktorá tiež neexistuje, je úplné bláznovstvo. Aj tá najmenšia hmotná častica pre svoj vznik a vývoj nutne potrebuje priestor, a ten, ako vieme, pred udalosťou, ktorej veda hovorí: Veľký tresk, Big bang, ešte neexistoval. Keby Boh nejestvoval, ani vesmír by nikdy nemohol existovať. Každý logicky uvažujúci človek predsa veľmi dobre vie, že priestor a hmota, tieto dve základné entity, nie sú schopné dať samy sebe existenciu, nemôžu sa samé od seba povolať zo stavu nebytia do stavu bytia. Iba Pán Boh, Duch, večne jestvujúci, nestvorený, absolútne nezávislý na nikom a na ničom, nikým a ničím neobmedzovaný, mohol stvoriť niečo tak majestátne, veľkolepé a úžasné, čomu my hovoríme: vesmír. Stvoriteľská teória je aj podľa vedcov jediná prijateľná na vysvetlenie vzniku vesmíru.“ „Pán Tatar, veľmi pekne ste to povedal. Vy ste - skutočný filozof!“ S úsmevom som riekol: „Ďakujem vám za pochvalu, pán Calles. Je pravda, študoval som filozofiu, ale nie som filozof.“ Celý náš rozhovor sa uberal týmto smerom. Po pristátí v Londýne som sa priateľsky rozlúčil s Johnom Callesom. On sa vrátil k svojej rodine, my sme pokračovali v ceste. V Londýne sme o dve hodiny nasadli do ďalšieho lietadla, ktoré po chvíli vzlietlo k nebu. Musím sa priznať, že vždy, keď letíme nad morom alebo oceánom, mávam nepríjemný, divný pocit; asi je to tým, že sa bojím hlbokéj vody. Po lete, ktorý trval niečo viac ako desať hodín, sme šťastne, živí a zdraví, pristáli v Phoenixe, hlavnom meste Arizony. Predtým, ako sme opustili palubu lietadla, každý z nás si na hodinkách a v mobilnom telefóne nastavil presný čas, aby sme ho zosúlادili s časom

krajiny, do ktorej prichádzame. Po vystúpení z lietadla sme si prebrali všetky kufre a batožiny, vrátane kamier a fotoaparátov a z letiska sme sa presunuli na parkovisko áut, kde stálo asi desať taxíkov. Rozdelili sme sa do troch skupín, lebo šesť dospelých osôb a štyri deti by sa do jedného auta, vrátane taxikára, nezmestilo. Trom vodičom - taxikárom som oznámil cieľ našej cesty: San Carlos Apache Indian Reservation. V prvom aute sa viezli: Peter Tichý, jeho „indiánska squaw“ Izabela a ich mladšie deti Katarína a Karol; do druhého nastúpili: Václav Turek, Peter a Izabela, staršie deti manželov Tichých; a zvyšní traja: Richard Vokáček, môj syn Joseph a ja, sme sedeli v treťom aute. S taxikármi zo všetkých troch áut som sa dohodol, že ich vyplatím až po príchode do indiánskej rezervácie San Carlos, s mojou požiadavkou všetci súhlasili. Niežeby som taxikárom neveril, ale aj tunajší miestny zvyk prikazuje, že odmena sa platí až po vykonaní objednanej práce. Jazda do indiánskej osady San Carlos trvala takmer štyri hodiny, samozrejme, aj s dvoma krátkymi prestávkami: prvá bola pätnásť, druhá desaťminútová. Teplomer ukazoval tridsaťpäť stupňov Celzia. Vďaka Pánu Bohu, taxikári nechali okná na autách pootvorené, aby sa lepšie dýchalo; tváre nám ovieval príjemný vetrik. Letmo som pozrel na svoj mobil, presný čas: dvadsaťjeden hodín a dvadsaťpäť minút. Od indiánskej osady nás delila vzdialenosť sotva pol kilometra. O necelú minútu sme prešli hlavnou bránou a o ďalšie necelé dve minúty všetky tri taxíky zastavili pred domom vrchného náčelníka rezervácie. Ani sme nestihli otvoriť dvere na autách a už vyšlo z náčelníkovho domu niekoľko osôb, rýchlymi krokmi zišli po betónových schodoch a bežali nám v ústrety. Enčar Ko, jeho squaw Carmen Anabella, Enčar Tkhlíš - lipa a jeho snúbenica Ku Kliuna - ai, Inču Lata, Bitsil Petra, osemnásťročná Carmen a Rýchly Koň. Starší brat Enčara Koa vedel, že prídeme k domu vrchného náčelníka, túžil sa čo najskôr stretnúť so svojou jedinou dcérou, s jej „bielym mužom“ a ich deťmi. Nedokážem dostatočne perom opísať, ani ústami výstižne vysloviť, čo sa dialo v nasledujúcich okamihoch, akého srdečného, vrelého a milého privítania sa nám dostalo od indiánskych priateľov. Každý sa zvitil s každým, trvalo asi štvrt'hodinu, kým sme všetkým vystískali ruky a priateľsky ich vyobjímali. Enčar Ko a ja sme si podali ruky podľa starého indiánskeho zvyku: dlane a prsty objali ruky priateľa na mieste medzi zápästím a lakt'om. Keď sa stretli naše oči, náčelník Apačov riekol: „Enčar Ko a jeho rodina sú naplnení šťastím a nevýslovnou radosťou, že môžu vo svojom dome privítať pokrvného brata Josepha, jeho syna Josepha a vašich priateľov. Ste tu srdečne vítaní. Náš dom je odteraz aj vašim domom, cít'ete sa tu ako doma. Enčar Ko a jeho rodina urobia všetko preto, aby sa tu ich bieli bratia cítili čo najlepšie, aby boli v osade San Carlos spokojní. Howgh!“ Keď som o niekoľko minút stál pred Rýchlym Koňom, nemohol som ho priateľsky objasť okolo pliec, lebo mal na rukách svojho, ani nie dvojročného vnuka Karola; iba sme si podali pravice. Podobne sa s ním zvitili aj moji druhovia. Hostitelia nám pomohli odniesť kufre a batožiny do

ich domu, v ktorom prespíme najbližšie dve noci; iba jeden deň, zajtraší, strávime s manželkou a dcérou náčelníka, ako aj s Rýchlym Koňom. Nezabudol som ani na taxikárov; pokojne čakali, kým sa zvitame s indiánskymi priateľmi. Vedel som, že dnes prenocujú v indiánskej osade, lebo zajtra ráno budú odtiaľto odvážať dvanásťčlennú skupinu kanadských turistov, ktorým sa končí pobyt v San Carlos. Všetkým trom taxikárom sme sa poďakovali za bezpečnú jazdu a vyplatil som im požadovanú sumu, pridal som im aj niečo navyše. Každý z nich dostal rovnaký podiel, poďakovali za odmenu. Pred rozlúčkou nám zaželali príjemne strávené chvíle v indiánskej rezervácii; mysleli si totiž, že patríme k tomu druhu turistov, ktorí v indiánskej osade strávia niekoľko dní alebo týždňov. Neprezradili sme im, že niektorí z nás už pozajtra, čiže v stredu ráno opustia San Carlos a vyberú sa do národných parkov. Otočili sa na podpätkoch a zamierili k penziónu, v ktorom prenocujú. Vošli sme do náčelníkovho domu. Keď sme prechádzali dlhou chodbou, zacítil som príjemné vône: slepačia polievka s rezancami, pečené bravčové mäso a varené zemiaky dráždili moje chuťové poháriky. O chvíľu sme sa ocitli v kuchyni, usadili nás za slávnostne prestretý stôl. Postojačky, spoločne sme sa pomodlili. Pánu Bohu sme poďakovali za šťastnú a bezpečnú cestu a stretnutie s našimi priateľmi. Po modlitbe nasledoval slávnostný prípitok, na uvítanie. Náčelník Apačov vzal do rúk pohár bieleho vína, povedal niekoľko viet, ktorými vyjadril radosť z nášho príchodu a spoločne sme si pripili na zdravie. Keď sa objavili na stole prázdne poháre, každý si sadol na stoličku. Carmen Anabella, Carmen a Ku Kliuna - ai položili misy na stôl, s chuťou sme sa pustili do jedla. Po výdatnej a chutnej večeri si každý z nás nalieval obľúbený nápoj do pohára, ktorý mal pred sebou. Zatiaľ čo Václav Turek a Richard Vokáček sa pustili do chladeného piva, my ostatní sme dali prednosť bielemu alebo červenému vínu. Nakolko sa blížila dvadsať tretia hodina, čiernu kávu už nechcel nikto. Po vynikajúcom občerstvení sme sa poďakovali hostiteľom, pomohli sme ženám poumývať riad. Z kufrov sme vyložili množstvo darčiekov a suvenírov, ktoré mali potešiť našich hostiteľov. Enčar Ko a jeho rodina neskrývali radosť nad darmi, ktoré sme priniesli z nášho domova - zo strednej Európy. Krátko pred polnocou sa s nami Rýchly Kôň a jeho dcéra Isabella s manželom a deťmi rozlúčili. Starší brat Enčara Koa vzal na ruky najmladšieho vnuka Karola, Peter Tichý dcéru Katarínku a Isabella držala za ruky dve staršie deti. Cestou k otcovmu domu v duchu spomínala na svoje detstvo a mladosť. Mysľou jej prebehlo, že ešte pred dvadsiatimi rokmi veselo pobehovala po uliciach tejto osady, a dnes sem prichádza ako - hosť. Nie sama, ale s manželom a štyrmi deťmi. V tomto roku oslávila tridsiate štvrté narodeniny. Keď prišla do otcovho domu, deti uložila do postelí; hneď zaspali. Niet divu, dlhá cesta ich vyčerpala. Zatiaľ čo sa Peter a Isabella do druhej hodiny rozprávali s Rýchlym Koňom, my sme zotrvali v živom rozhovore do jednej po polnoci. Enčar Ko nám pripravil izbu na poschodí, tu sme bývali vždy, keď sme zavítali do San Carlos...